

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ
ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

Application of the Principles of Brahma Vihara Dhamma in the Life
of the Ban Pa O Community, Muang Ngam Subdistrict,
Singhanakhon District, Songkhla Province

พระประยุทธิ์ โกวิท (ใสสะอาด), พระครูโมลีพัฒนานุกุล, พระใบฎีกาไพจิตร รตนญาโณ,
พระชีพรุกขิตตมโม (แก้วนิล), พระลิขิต สุเขษฐิโต (สอนมา)

Phra Prayut Kowito (Saisaart), Phrakru Kositwattananukul,
Phrabaitika Paichit Rattanayano, Phra Cheep Rukkitatummo (Kaewnil),
Phra Likit Sukatito (Sornma)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: somkiat.wijanpreecha@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 2) ศึกษาหลักพรหมวิหารธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการวิจัย นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา กำลังประสบกับสภาวะการขาดคุณธรรม ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างมีทิฐิมีมานะ สมาชิกในครอบครัวไม่รู้จักหน้าที่ของตนเองในการอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ ดังนี้ ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว และปัญหายาเสพติด
2. หลักพรหมวิหารธรรม เป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์เฉกเช่นพรหม เป็นแนวธรรมปฏิบัติของผู้ที่ปกครอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา
3. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ในการแก้ปัญหาครอบครัว โดยการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยการ

ได้รับบทความ: 16 มีนาคม 2567; แก้ไขบทความ: 10 เมษายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 11 เมษายน 2567

Received: March 16, 2024; Revised: April 10, 2024; Accepted: April 11, 2024

แสดงการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวของชุมชนบ้านปะโอ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เมื่อนำมาส่งเสริมใช้ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และภาระที่รับผิดชอบ เรียนรู้อุปนิสัยความต้องการของกันและกัน ของบุคคลภายในครอบครัว ทำให้สามารถประคับประคองครอบครัวของตนให้มีความสุขความอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวตั้งอยู่บนฐานการร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อสร้างความสุขในครอบครัว

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักพรหมวิหารธรรม, การดำเนินชีวิต

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the concept of life of the Ban Pa O community, Muang Ngam Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province, 2) study the principles of Brahmavihara Dhamma that appear in Theravada Buddhist scriptures, and 3) the application of the principles of Brahmavihara Dhamma. In the life of the Ban Pa-o community, Muang Ngam Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province. It is qualitative field research. By studying information from the Tripitaka Academic documents on Buddhism Related research Use in-depth interviews as a research tool. Present data with analytical descriptions.

The research result found that:

1. Living together of the Ban Pa-O community, Muang Ngam Subdistrict, Singhanakhon District, Songkhla Province, is experiencing a state of lack of morality. Lack of understanding between each other Different people have different views. Family members do not know their responsibilities in living together. This causes various problems as follows: Problems of discord in the family and drug problems.

2. Principles of Brahma Vihara Dhamma It is a moral principle. So that he can live a life as noble and pure as Brahma. It is the moral code of conduct for those who rule. and living together with others. It consists of four principles: loving-kindness, compassion, kindness, and equanimity.

3. Application of the principles of Brahma Vihara Dhamma for the lifestyle of the Ban Pa O community. in solving family problems by applying the principles of Brahma Vihara Dhamma in living life. By showing honest and sincere actions towards each other. both in front of and behind and promote family living together in the Ban Pa-o community to solve various problems when used to promote correct use and proper methods, conduct oneself according to one's role

and responsibilities. Learn the habits and needs of each other within the family. This makes them able to support their families in happiness and warmth. Family members are based on cooperation. To create happiness in the family.

Keywords: Application, Brahmavihàra Dhamma Principles, Lifestyle

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือ ซึ่งมีหลักธรรมทางศาสนาที่เป็นแบบแผนและแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตลอดถึงในสังคม โดยมีหลักที่สำคัญคือ ทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีหลักธรรมที่สำคัญที่สอนให้พุทธศาสนิกชนประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน อันเป็นการเน้นพัฒนาทางจิตใจเป็นสำคัญและมีผลต่อบุคคลผู้ปฏิบัติโดยตรงและบุคคลอื่นในทางอ้อมคือ หากผู้ใดนำไปปฏิบัติได้ก็ย่อมเป็นผลดีแก่บุคคลนั้น ซึ่งเป็นอานิสงส์ของผู้นำหลักธรรมมาปฏิบัติพร้อมทั้งทำให้บุคคลอื่นรอบข้างมีความสุข หัวข้อหลักธรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนายังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในด้านอื่น ๆ ได้อย่างเป็นอเนกอนันต์ เช่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในปฏิบัติหน้าที่ในการทำงาน นำมาใช้ในการศึกษา เป็นต้น

การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขนั้น สมาชิกในสังคมจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในด้านต่าง ๆ เช่น การพึ่งพาอาศัยให้ความช่วยเหลือกัน มีความสามัคคีและร่วมมือกันพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า สังคมก็จะน่าอยู่สมาชิกในสังคมก็มีความสุข แต่การอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีใครสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิงแม้เพียงคน ๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไปเพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้วมีวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการใด ๆ ที่เหมาะสมกับชุมชนและสังคมนั้น ๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (โคทม อาริยา, 2548: 18)

จากการสังเกตการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนบ้านปะโอ มีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในการอยู่ร่วมกันมีการดำเนินชีวิตด้วยการเห็นแก่ตัว มีความอิจฉาริษยาเอาเปรียบกันไม่มีจิตใจคิดสงสารผู้ที่ด้อยกว่า ตลอดถึงมีการกระทบกระทั่งจนเกิดมีปากเสียงทะเลาะวิวาทหรือบางครั้งทำร้ายร่างกายกันถึงแก่ความตาย หมายถึงขาดเมตตา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็ทำได้ยากเพราะต่างตนต่างดีนรนทำมาหากิน หมายถึงขาดกรุณามีความริษยาต่อกัน หมายถึงขาดมูทิตา และประการสุดท้าย เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีร่ำรวยกว่าก็เกิดการแข่งขันในการประกอบอาชีพจนมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา หมายถึง ขาดอุpekha เมื่อศีลธรรมขาดหายไปจึงทำให้ชุมชนเกิด

ปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความสงบสุขของคนในชุมชนบ้านปะโอ หลักพรหมวิหารธรรม 4 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และเป็นท่าทีของจิตใจ ที่จะทำให้แสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” เพื่อการพัฒนาสมาชิกให้มีคุณภาพทางด้านกาย อารมณ์ สังคม ปัญญา อย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อกันในการอยู่ร่วมกัน และทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาเชื่อมั่น ตลอดจนนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิต โดยผู้วิจัยมีความมุ่งหวังในการนำผลการวิจัยข้อสรุป ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักพรหมวิหารธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศึกษา

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

3.2 ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.3 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วเรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

4.1 การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน หมายถึง การอยู่ร่วมกันเป็นพวกเดียวกันของคนหรือกลุ่มคนมีองค์ประกอบทางสังคม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เป็นพื้นฐาน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ ตามสถานภาพและบทบาทของสมาชิก ที่ทุกคนต่างทำหน้าที่ที่เป็นสมาชิกในชุมชน ด้วยสาเหตุที่มาอยู่ร่วมกันคือนุชนมีระยะเวลาของการเป็นทารกยาวนาน และไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จำเป็นต้องอาศัยการแบ่งงานและความร่วมมือจากบุคคลอื่นสร้างวัฒนธรรมและส่งผ่านวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับรู้ เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน มีวิธีอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลาย เช่น ต้องยอมรับวิถีชีวิตร่วมกันได้เพราะอยู่ใต้หลังคาแห่งอุดมคติเดียวกัน ไม่ควรแบ่งแยกคนรวยและคนจน แต่มองว่าทุกคนเป็นสมาชิกของสังคม เคารพกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน เพราะจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย ด้วยการใช้วาจาแห่งความรักความเมตตา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อกัน ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น อันจะนำไปสู่แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข คือ มีสันติภาพ ด้วยสันติวิธี สำนานันท์ และความปรองดอง

4.2 หลักพรหมวิหารธรรม มีคุณประโยชน์มากมาย เช่น สร้างความตระหนักปลูกเตือนสติให้เกิด ความสำนึก เห็นคุณค่า และความสำคัญของหลักธรรม ที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์ โดยนำหลักธรรม ที่ตนปฏิบัติ ได้ผลดีแล้ว ไปเผยแพร่แบ่งปัน ถ่ายทอดให้คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ ในสังคมให้ปฏิบัติตาม ปรับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรม ได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมที่เราอยู่ร่วมกันได้

4.3 การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เพื่อแก้ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว โดยการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ด้วยการแสดงการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง สามารถนำหลักพรหมวิหารธรรมมาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชนบ้านปะโอ เพื่อแก้ไขปัญหาความแตกร้างในครอบครัว เมื่อนำมาส่งเสริมใช้ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และภาระที่รับผิดชอบ เรียนรู้อุปนิสัยความต้องการของกันและกันให้เป็นคนขยันหมั่นเพียร ควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน ของบุคคลภายในครอบครัวตามการประกอบอาชีพ ให้สามารถประคับประคองครอบครัวของตนให้มีความสุขอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ ตั้งอยู่บนฐานการร่วมไม้ร่วมมือกัน ให้มีบทบาทในทิศทางเดียวกัน เพื่อสร้างความสุขในครอบครัว

5. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่บุคคลในชุมชนมีการแบ่งแยก แยกความสามัคคีไม่มีความกลมเกลียวกันในชุมชน ต่างยึดถือเอาแต่ความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่ ทำให้เกิดความระแคะระคายหาวาระแว้งต่อกันในชุมชน แบ่งเป็นพรรคเป็นพวก อิจฉาริษยากัน คิดแต่ประโยชน์ส่วนตัวมาก่อน มักมีความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวและในสังคม ชุมชน จึงจำเป็นต้องนำหลักพรหมวิหารธรรม มาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนบ้านปะโอ ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า พรหมวิหาร เป็นหลักธรรม ในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ชุมชนแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นออกมาโดยไม่ต้องฝึกฝน บุคคลต้องมีพรหมวิหาร ซึ่งจะทำให้ผู้ดำรงธรรมนี้ยอมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตา กรุณา และ ยอมรักษารักรวมไว้ได้ด้วยอุเบกขา สอดคล้องกับ แก้ว ชิตตะขบ (2547: 93-94) ได้ให้ความหมายของ “พรหมวิหาร 4” ไว้ว่า พรหมวิหาร หมายถึงธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจ อันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ธรรมที่ ต้องมีไว้เป็นหลักและกำกับความประพฤติให้เป็นไปโดยชอบถูกต้องตามทำนองคลองธรรมจึงจะชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ สอดคล้องกับ บุญผา พิกุลแก้ว (2553: ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการส่งเสริมวิชาการ และด้านการวางแผนวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพศชายกับเพศหญิงและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกันในขณะที่ผู้ที่มีอายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบสำคัญ พบว่าผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้หลักกรุณาโดยส่วนใหญ่ รองลงมา คือ เมตตา อุเบกขา มุทิตา โดยเฉพาะใช้หลักกรณากับงานการวัดผลและประเมินผล ใช้หลักเมตตากับการวางแผนวิชาการ ใช้หลักมุทิตากับงานส่งเสริมวิชาการ และใช้หลักอุเบกขากับงานหลักสูตรและการเรียนการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรชนก โพธารามิก (2552: ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาสังคม” ผลการวิจัยพบว่า พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐเรียกอีกอย่าง หนึ่งว่า อัปมัญญา คือ ธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณ เป็นหมวดธรรมที่มีมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล แต่การเจริญพรหมวิหาร 4 สมัยก่อนพุทธกาลไม่สามารถนำผู้ปฏิบัติไปสู่ปรมาตตประโยชน์ได้สำหรับการเจริญพรหมวิหาร 4 ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความสำคัญหลายประการ คือ เป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำรงชีวิต เป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกรรมดีทั้งหลายให้บริบูรณ์เป็นหลักปฏิบัติในการเจริญกัมมัฏฐาน เป็นหลักปฏิบัติซึ่งนำไปสู่สุคติภูมิเป็นพื้นฐานในการบรรลุธรรมขั้นสูงสุด และสร้างสันติสุขให้แก่สังคม สอดคล้องกับ พระจำปี ชินดา (2552: ก) ได้เสนอปริยญาณิพนธ์เรื่อง การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการ

บริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านเมตตา 2) ด้านมูทิตา 3) ด้านอุเบกขา 4) ด้านกรุณา ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามเพศในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามอายุในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทำการทดสอบรายคู่ในภาพรวม พบว่า กลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแตกต่างกับกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 50 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและจำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทำการทดสอบรายคู่ในภาพรวม พบว่า กลุ่มที่เป็นครูผู้สอนแตกต่างกับกลุ่มที่เป็นนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3-4 และแตกต่างกันกับกลุ่มที่เป็นกลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบรายคู่ในภาพรวม พบว่า กลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี แตกต่างกับกลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่าและสูงกว่าปริญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สอดคล้องกับ พระมหาบุญญวิฑูรย์ ปัญญาจุฑมโน (อ่อนดี) (2555: ก) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาการบริหารงานบุคลากร ตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยด้านเมตตาอยู่ในระดับมาก ด้านกรุณา ด้านมูทิตา และด้านอุเบกขาตามลำดับ แนวทางการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 พบว่า ด้านเมตตา ผู้บริหารควรมีเมตตา แสดงถึงความรักความปรารถนาดีต่อบุคลากรทุกคนอย่างทั่วถึง ด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคลากรทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ด้านมูทิตา ผู้บริหารควรมีทัศนคติที่ดีต่อบุคลากรยินดีในความสำเร็จของบุคลากรอย่างจริงใจ และด้านอุเบกขา ผู้บริหารวางตัวเป็นกลางในทุกสถานการณ์ สอบถามจากหลาย ๆ ฝ่ายก่อนตัดสินใจฝ่ายใดถูกหรือผิด ส่วนปัญหาและอุปสรรคพบว่า ปัญหาด้านเมตตา มีการเลือกปฏิบัติเฉพาะผลประโยชน์ฝ่ายตน ด้านกรุณา บุคลากรเกรงกลัวไม่กล้าร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา ด้านมูทิตา ผู้บริหารเลือกความยินดีกับบางคนโดยไม่เท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารไม่พิจารณาคุณและโทษตามความเป็นจริงเห็นแก่พวกพ้อง มีอคติไม่เป็นกลาง

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

6.1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

ชุมชน องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองสามารถที่จะนำหลักพรหมวิหารธรรม ไปประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของบุคคลในชุมชน อันจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และพึ่งตนเองได้บนพื้นฐานของความเสียสละ สื่อสารกันด้วยความเข้าความเห็นอกเห็นใจกัน และมีท่าทีความเป็นมิตรต่อกัน

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวตามกรอบแนวคิดหลักพรหมวิหารธรรม
2. ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดหลักพรหมวิหารธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านปะโอ สามารถแก้ปัญหาครอบครัว ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว และแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยการแสดงการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครอบครัวของชุมชนบ้านปะโอ เมื่อนำมาส่งเสริมใช้ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และภาระที่รับผิดชอบ เรียนรู้อุปนิสัยความต้องการของกันและกันของบุคคลภายในครอบครัว ทำให้สามารถประคับประคองครอบครัวของตนให้มีความสุขอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวตั้งอยู่บนฐานการร่วมไม้ร่วมมือกันเพื่อสร้างความสุขในครอบครัว

เอกสารอ้างอิง

- แก้ว ชิตตะขบ. (2547). *รวมวิชาธรรมศึกษาขั้นตรี ตามหลักสูตรของสนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- โคทม อารียา. (2548). *การใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสันติวิธีจากมุมมองศาสนา*. นครปฐม: สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เนตรชนก โพธารามิก. (2552). *วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการพัฒนาสังคม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- บุปผา พิกุลแก้ว. (2553). การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญญวัฑฒ์ ปญญาวุฑฺโฒ (อ่อนดี). (2555). การศึกษาการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหม วิหาร 4 โรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจำปี ชินดา. (2552). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.